

Горан Максимовић

ЛИРСКА ПРЕПОЗНАВАЊА И СЛУТЊЕ

Бојан Јовановић: *Називи долазеће̄*,
Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево, 2005.

Савремена поезија на различите начине покушава да баптини искуства лирског и документарног дискурса, стваралачке имагинације и научне дескрипције, а неке од најбољих и најдјелотворнијих примјера те сложене а корисне ауторске симбиозе проналазимо у књижевном раду истакнутог антрополога и етнолога Бојана Јовановића (Ниш, 1950). Подједнако је то препознатљиво у тематским есејима и текстовима о домаћим и иностраним писцима, а још више у књигама пјесама, за које можемо рећи да су настајале и објављиване сасвим ненаметљиво, али крајње поетички осмишљено, правовремено и стрпљиво. Прву пјесничку збирку *Бацање каменчића* Јовановић је објавио 1973. године у вријеме ступања на књижевну сцену генерације пјесника неоавангарде са којом је свакако био у дискретном поетичком дослуху. Иза тога су услиједиле збирке: *Косӣ између обала* (1981), *Душоловац* (1989), *Пројовед мрва* (1993), *Пешчана мајка* (1996), *Огломиц божансџива* (1997), *Кућа иза облака* (1999). Све до најновије књиге *Називи долазеће̄*, која је 2005. године објављена у елитној едицији „Повеља” Народне библиотеке „Стефан Првовенчани” у Краљеву, под уредништвом истакнутог пјесника Живорада Недељковића.

Стваралачки говор Бојана Јовановића у збирци пјесама *Називи долазеће* утемељен је на лирској перспекцији садашњости, на евокативној ретроспекцији прошлости, те на основу тога и на покушајима прозорљивих визија неизвјесне будућности, који израстају у пјесничко именовање ствари, појава и догађаја који ће неминовно доћи. Нарочито је потресан и умјетнички доживљен стварносни дискурс утемељен на непосредној садашњици или сасвим скорој прошлости, а манифестује се кроз слике рата и бомбардовања, кроз наметнуте идеје глобализације, кроз националне поразе и свакидашње политичке потресе у животу српског народа на крају XX и почетку XXI вијека. Лирска ретроспекција прошлости утемељена је на елиотовској рефлексiji традиције као „живе старине”, а као средишњи симбол појављују се слике надгробних споменика као путоказа, као оних Змајевих „светлих гробова”, који служе као граничници и једини оријентир у густој магли савременог живота. Визија будућности је слутња свеопштег разочарања у људску цивилизацију, поготово у беспризорно изокретање моралних норми, а најпотпуније је исказана у завршној пјесми „Дисање на око”, у којој се кроз ефектну пјесничку синестезију, вријеме које је пред нама фигуративно доживљава кроз лирску слику воденог вртлога или вира, као оне рупе у води, гдје ријека трага за изгубљеним дном.

У три наведена темпорална нивоа, Јовановић пружа богата семантичка преплитања живота и смрти, песимизма и трагизма, људскости и нељудскости, ратовања и политичких кошмара, тако да његову поезију можемо схватити и као скривену слику наших прошлих и савремених илузија, самообмана и несналажења у временима трагичних глобализација и прекомпоновања друштвених односа и снага на вазда несрећној планети Земљи, а поготово на њеној неуралгичној балканској вјетрометини. Отуда је Јовановићев лирски глас дубоко интровертиран, ненаметљив, тих и усамљен, а опште осјећање антрополошког песимизма толико снажно да доминира над свим другим стањима душе. Зато није случајно што се Јовановићев лирски јунак у уводној пјесми збирке *Називи долазеће* обраћа Творцу неба и земље, што трага за прозорљивим визијама и за утопијском сликом свијета (пјесма „Пут”), што покушава да препозна оне судбинске тачке у којима се спајају овај и онај свијет (пјесма „Храстов шумор”).

Читавом збирком наглашено доминирају суморне слике града, безумни политички сукоби и потреси, опште људско беспчашће у коме се историја оглашава као упокојена наука о прљавштини (пјесма „Пророчка доколица”), а политичари као животиње које више и не крију своје дуге репове (пјесме: „Траг” и „Успење”). Један круг пјесама посвећен је сликама политичких демонстрација („Вести”, „Власт”, „Облутак”), након покрадених избора, при чему пјесника не интересује само трагична судбина освијешћене јединке у аутократском окру-

жењу, већ и границе појединачних и колективних снага које су црпили упорни демонстранти у тихим протестним поворкама на леденим и суморним зимским улицама. Јовановићева збирка израста и у свеопшту хронику наших трагизама на крају претходног вијека, било да су то слике безумних грађанских ратова (пјесме „Мрачно место” и „Коло”), слике бомбардовања Србије (пјесма „Сумрак”), беспомоћног доживљаја рата против НАТО алијансе (пјесма „Откуцаји темпираног времена”), било да су то избјегличке судбине или застрашујуће слике унезвијерених поворки расељеника и бескућника (пјесма „Велики чвор”).

Тиха уточишта у којима кошмари живота бивају подношљивији, у којима садашњост не ратује са вјечношћу, пјесник проналази у евокацијама догађаја из младости. Без премца је у том погледу пјесма „Школа сањарења”, у којој су сањарења на часовима једне младе професорке историје подстицала бројне безазлене ђачке досјетке и сналажења само да би се лакше домогли што бољих оцјена и одговарали баш у тренуцима када је занесена професорка пловила кроз идиличне просторе сновиђења. У сугласју с тим је и круг пјесама у којима пјесник преиспитује сопствену душу, у којима се осврће на оставштину, на рукописе, литературу („Имена”, „Опис белине”, „Остављено светло”, „Живот књиге о смрти”), само не би ли пронашао још неку преосталу искру смисла у општем сивилу и бесмислу савременог живота. Отуда се она танка нада постојања, у завршној пјесми „Дисање на око”, симболички и манифестује кроз живот као нужну синестезију разноликих појава, помоћу које ћемо једино бити способни да пронађемо „изгубљено дно” и нови смисао обнове и трајања.

Збирка пјесама Бојана Јовановића *Називи долазеће* више наговјештава и слути о нашим судбинама, него што намеће рјешења и одговоре, зато је она значењски отворена и провокативна, а књижевној публици нуди снажан и искрен дијалог о нама и нашим понорима у временима прошлим и садашњим, а поготово у данима будућим.